

**ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ЕМОЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
ОСОБИСТОСТІ У СИСТЕМІ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ НАРОДУ**

Необхідність розширення культурного пласту українського суспільства потребує, перш за все, подолання від стереотипів старого догматичного мислення. Одним з його проявів в педагогічній і культурологічній теорії було фактичне визнання в якості працюючої і досить абстрактно-просвітницької і нормативно-волюнтаристської моделі впливу художньої культури на розвиток людини. Самій художній культурі в цій моделі відводиться роль службового інструменту запрограмованого виховання і формування особистості. Така точка зору на виховну і формуючу роль художньої культури була пов'язана з командно-адміністративними методами управління художнім процесом і бюрократичною системою естетичного і художнього виховання.

Але просвітницько-нормативний підхід організації інтелектуально-емоційного розвитку в системі художньої культури є безперспективним або як доказує теорія і практика педагогіки, неможливо сформувати особистість по заданому уніфікованому зразку.

Для того, щоб подолати застарілі погляди, необхідно розглядати формування особистості, її інтелектуально – емоційний розвиток не тільки як результат зовні направленого на неї виховного і формуючого впливу, але, перш за все, як детермінований суспільною закономірністю, умовами і способом життєдіяльності особистості процес її саморозвитку і самовиховання. Тільки єдність саморозвитку, самовиховання,самодіяльності особистості і зовні направленого впливу художньої культури суспільства сприяє її інтелектуально – емоційному розвитку. Таке розуміння надає можливість вибрати найбільш ефективні способи цілеспрямованої дії на процес розвитку особистості в усій її життєвій багатогранності, з притаманними їй протиріччями об'єктивного і суб'єктивного характеру.

Самореалізація особистості, особливо в інтелектуально – емоційній сфері, стає можливою тільки на основі різноманітних потреб, смаків і ідеалів суб'єктів розвитку, різниця між якими визначається соціальними і індивідуальними особливостями в їх образі життя, ментальності, плюралізмі не тільки мислення, але й почуття, в творчій свободі вибору способів і форм життєдіяльності. Це, по – перше. По друге, інтелектуально – емоційний розвиток засобами мистецтва досягає мети лише тоді, коли воно є одночасно моральним, естетичним, духовним, коли емоційно – почуттєва сфера розвивається в поєднанні з її інтелектом і волею.

В умовах сучасної художньої культури,насиченої продуктами масового мистецтва, сурогатними формами духовності, позиція педагогіки може виступати в якості механізму і одночасно критерієм визначення справжнього мистецтва, духовної продукції, яка має творчий характер і відрізняється від різного роду підробок і імітацій.

В цьому розумінні неперевершене значення здобуває широке користування у виховній роботі традицій народної художньої культури, всього арсеналу культурних цінностей, накопичених суспільством в процесі багатовікового розвитку, який пройшов чистку морально-естетичними і художніми принципами нації.

Відомо, що у спілкуванні з народною творчістю особистість отримує унікальну можливість безпосередньо проникати в побут інших людей, усвідомлювати зсередини їх думки, переживання, душевний досвід, що суттєво розширює духовні горизонти людської індивідуальності, поглиблюючи її позиції навколо світу.

Однак, людське існування в своєму становленні розсипається на міриади неповторної цілісності. І ніякій художній творчості не під силу просто «перелити» його з однієї індивідуальності, індивідуальної «ємкості» в іншу. Кожне художнє сприйняття досвіду і побуту інших людей безперечно виступає і як відсторонення, відмову від особистої індивідуальності, включаючи їх духовні потенції. Так само, як і в науковому пізнанні тут має місце свого роду «відсторонення» суб'єктивності, причому не в безболісній формі логічного абстрагування, а як момент реально хвилюючого процесу проникнення в іншу індивідуальну організацію існування, з іншими почуттями, іншою надією, іншою любов'ю. По глибокому зауваженні Н.Бердяєва, відбувається «якби жертва собою», жертва абсолютно добровільна, яка виражає глибоку внутрішню потребу самого суб'єкта. В цьому сенсі жертвовність представляється як розчинення індивідуального в суспільному, внутрішня згода особистості, прийняття нею культурних традицій народу, розуміння громадянських, моральних, патріотичних обов'язків. З іншої сторони, творча особистість, вступаючи у відношення з художньою діяльністю суспільства, вносить до неї неповторні індивідуальні риси, розвиваючи традиції народної творчості.

Таким чином, значимість художньої творчості і мистецтва як однієї з її форм не в ілюзорній самодостатності уявного їм способу людського існування, не в приписаній йому функції заповнювача утворюючих в повсякденному існуванні людини змісті життєвих пустот. Культурна діяльність не замінима тим, що вона концентрує, стягує навколо себе відповідний тип цілісного відношення до світу, стверджує його в душах людей, втілює в конкретній багатогранності живого досвіду, в культурі людських почуттів, що складають основу морально – естетичного виховання в особистому значенні слова.

Педагогічні дослідження показують що мистецтво не підкріплене впливом навколишнього мікросередовища і суспільства в цілому, які формують рівень культури особистості і його складовою – інтелектуально – емоційного розвитку, не виправдовують тих сподівань, які на нього покладаються. Культура особистості залежить, перш за все, від розвитку культури і мистецтва суспільства в цілому і від того, в якій мірі суспільство відкриває народу доступ до досягнень культури і мистецтва і надає підтримку в їх освоєнні. Невелика вага від всієї національної культури, якщо народ відірваний від неї, якщо

засоби масової інформації пропагують не український образ життя, культ низькопробної масової культури, якщо виставки заповнені творіннями художників, які включаються в модну хвилю почергового «ізму», а прилавки книжних магазинів – коміксами і бестселерами, герої яких - вбивці, гангстери, насильники. Не слід сподіватися на позитивний вплив такого мистецтва в плані формування гуманної особистості, здатної співчувати. Сучасні діти ростуть в умовах, коли засоби масової інформації значно наблизили мистецтво до людини, коли загальний культурний рівень в країні невимірно зріс, тим не менше для того, щоб система художньої культури відповідала своїй назві і призначенню, вона потребує вдосконалення, яке можливе лише при створенні єдиної загальнодержавної програми комплексного розвитку особистості засобами культури і мистецтва.

Крім того, необхідна розробка моделі системи інтелектуально – емоційного розвитку особистості школяра і програмно – методичного забезпечення даної моделі. Мова йде про наповнення її багаторівневою навчальною програмою, орієнтованою на розвиток творчих здібностей учнів, інноваційними методиками викладання предметів художньо-естетичного циклу, про впровадження в систему загальноосвітньої школи принципово нової структури і змісту навчання художньої діяльності, яка являє собою довготривалий, єдиний і неподільний процес, взаємопов'язаний на усіх етапах навчання. Успішне вирішення проблеми інтелектуально – емоційного розвитку особистості в системі художньої культури народу передбачає вибір стратегії і пріоритетів для переходу школи і позашкільних установ з режиму функціонування в режим розвитку, а також розробку сукупних провідних напрямків їх об'єднаної діяльності, яка здатна позитивно впливати на духовний світ молоді.

УДК 373.51

Н. В. ТИТАРЕНКО, Т. О. ДРОНЬ
Державна наукова установа «Інститут освітньої аналітики»

ЯКІСНА СЕРЕДНЯ ОСВІТА В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Повна загальна середня освіта є обов'язковою в Україні і держава зобов'язана забезпечити її доступність і безоплатність. Проте, результати зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) випускників останніх років сільських та міських загальноосвітніх навчальних закладів значно відрізняються. У процесі свого дослідження ми спробували з'ясувати причини такої розбіжності, адже всебічний розвиток особистості формується в результаті взаємодії багатьох чинників соціально-економічного середовища. На успішність учнів впливають не лише якість отриманих послуг у навчальних закладах, але і культурний капітал та добробут родини.

Проведене нами соціологічне опитування випускників 2016 року після складання ЗНО з української мови та літератури, дозволило з'ясувати, як тип місцевості, де проживає і навчається учень, склад родини та її матеріальне

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>